

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในท่ามกลางกระแสแห่งโลกที่กำลังเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปอย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุดนิ่ง โดยเฉพาะมนุษย์ก็พยายามแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิตที่สุดสำหรับตนเอง ด้วยการขวนขวายตะเกียกตะกายเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งเหล่านั้น และการที่จะทำอะไรสำเร็จสมความมุ่งหมายได้นั้น ที่สำคัญต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความมั่นคงในจิตใจไม่หวั่นไหวต่อสิ่งใดๆ เป็นต้น

ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงแสวงหาวิธีการที่จะทำให้จิตใจมีสภาพมั่นคงด้วยวิธีการที่แตกต่างออกไป คนไทยในฐานะที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำหรับยึดเหนี่ยวแล้วยังมีการเสริมสร้างพลังใจโดยอาศัยการสวดสวดสาธยายพระปริตรหรือบทสวดมนต์ต่าง ๆ การสวดมนต์ไหว้พระเป็นกิจของชาวพุทธที่ทำกันเป็นประจำ ส่วนมากจะนิยมสวดในเวลาก่อนนอน ใครจะสวดมากสวดน้อยก็แล้วแต่บุคคลโดยเฉพาะคาถาชินบัญชร ซึ่งจัดได้ว่ามีผู้นิยมสวดกันมากเช่นกันอันจะทำให้มีความมั่นคงทางจิตใจ มีพลังกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี^๑ ทั้งนี้เพราะในใจของแต่ละคนนั้นความดีและความชั่วมันอยู่ด้วยกัน เพียงแต่ว่าพลัดกันโผล่หน้ามาให้เห็น ขึ้นอยู่กับจิตจะให้โอกาสตัวไหน เพราะความดีก็อยู่ที่ใจ ความร้ายก็อยู่ที่จิต^๒

การไหว้พระสวดมนต์เป็นประจำอย่างน้อยก็ทำให้จิตใจเราบริสุทธิ์สะอาด จิตใจเราตามปกติก็ถูกกระแสของกิเลสพัดพาไปวัน ๆ มีโลภ มีโกรธ มีหลง ไม่มีเวลาหยุดพัก แม้แต่น้อย จิตจึงไม่สงบ “สกปรก” ด้วยกิเลส การที่เราหาเวลาตระหนักรู้ถึงที่พึ่งทางใจคือ

^๑คณาจารย์สำนักพิมพ์เสียงเชียง, มนต์พิริยชาตพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เสียงเชียง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔.

^๒พระราชปฎิภาณมุนี, เสกมนต์สัจใจสร้างกำไรให้ชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสียงเชียง, ๒๕๕๒), หน้า ๔.

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วสวดมนต์สรรเสริญคุณพระรัตนตรัย อย่างน้อยวันละครั้งก่อนนอน เท่ากับเราน่า“สบู” หรือ “ผงซักฟอก” มา ชะล้างให้จิตมันสะอาดนั่นเอง”

บทสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาสอนให้นิยมในคุณธรรม ให้เข้าใจในพระคุณของพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เมื่อผู้ฟังตั้งใจไปตาม หรือสวดเองก็เท่ากับได้สอนใจตนเองไปในขณะเดียวกัน แม้จะยังปฏิบัติได้ไม่สมบูรณ์ขอแค่เพียงให้มีจิตใจน้อมนิมิตในคุณธรรม ก็เชื่อว่ามีหลักยึดเหนี่ยว ที่จะป้องกันอันตราย ส่งผลให้ประสบความสำเร็จความสุขความเจริญได้ เพราะแนวโน้มที่จะตั้งตนอยู่ในคุณธรรม ตามที่ตนมีความเชื่อความเลื่อมใสในทิศทางที่ถูกต้อนั้นเป็นเครื่องนำทาง

ในกรณีที่จะให้บทสวดหลังหรือศักดิ์สิทธิ์ ความจริงก็มีความเป็นไปได้บางประการ ซึ่งประกอบด้วยเหตุผล ไม่ใช่หลังหรือศักดิ์สิทธิ์อย่างลอยๆ ก็คือผู้สวดมนต์ทำจิตของตนให้มีสมาธิ และด้วยอำนาจจิตสงบนี้เอง ก็สามารถทำให้เกิดสิ่งที่ไม่น่าเชื่อต่างๆ ขึ้นได้ อำนาจจิตเป็นอำนาจที่มองไม่เห็น ถ้าจัดทำให้ถูกส่วน ก็มีใช้แต่พุทธศาสนิกชนเท่านั้นที่ใช้ อำนาจจิตได้ เพียงแต่ว่าในพระพุทธศาสนามีกรอบให้ใช้อำนาจจิตเฉพาะในทางที่ดีงาม เป็นไปเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนหรือเบียดเบียนผู้อื่น รวมความว่าแม้สามารถใช้อำนาจจิตได้ ก็จะต้องควบคุมมิให้ตกอยู่ใต้อำนาจฝ่ายต่ำที่ชักจูงให้เอียงไปในทางชั่วช้าทุจริต

ฉะนั้น การสวดมนต์จึงมิใช่การท่องบ่นคำบาลีเพื่อให้จดจำได้เท่านั้น แต่ได้หมายถึงการนำหลักคำสอนจากถ้อยคำที่พระพุทธองค์ตรัสด้วยพระโอษฐ์โดยตรงเลยทีเดียว และได้สรรเสริญคุณของพระองค์ คุณของพระรัตนตรัยด้วยภาษาที่พระองค์ใช้สั่งสอนบรรดาพุทธสาวกนั่นเอง

การสวดมนต์แต่ละครั้งจึงถือว่า ผู้สวดได้รับคุณประโยชน์นานัปการ ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวมด้วย ไม่ว่าจะเป็นการสวดด้วยวิธีการไหนหรือบทใดก็ตาม หากสวดด้วยความตั้งใจจริง หมั่นพิจารณาเนื้อความจนเข้าใจและรู้ซึ่งถึงความหมายของบทสวดนั้นๆ แล้วย่อมจะได้รับอานิสงส์ดังนี้^๔

^๓เสถียรพงษ์ วรรณปก, สามมนต์คาถาศักดิ์สิทธิ์สำหรับครอบครัวยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^๔คณาจารย์สำนักพิมพ์เลียงเชียง, มนต์พิธิชาวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

๑. เป็นการสร้างศรัทธา (ศุทธาพล) คือความเชื่อมั่นในคุณของพระรัตนตรัย กล่าวคือ พระพุทธเจ้าตรัสรู้และเปิดเผยสัจธรรมแก่มวลมนุษย์ พระธรรมทำให้เข้าใจในสรรพสิ่งได้อย่างแท้จริง และพระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วนำพระธรรมคำสอนนั้นมาเผยแผ่แก่ประชาชน ดังนั้นการสวดมนต์จึงเป็นการเสริมสร้างพลังศรัทธาในพระพุทธศาสนา และน้อมนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่ามากที่สุด

๒. เป็นการสร้างปัญญา(ปัญญาพล)คือการสร้างสรรค์พลังทางปัญญา เพราะการที่เราท่องบ่นจดจำหลักธรรมที่ปรากฏในพระสูตรต่าง ๆ นั้น แล้วนำไปพิจารณาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยการพินิจพิจารณาความหมายของแต่ละสูตร ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวเป็นการพัฒนาทางด้านความคิดและสติปัญญาให้เกิดขึ้น และย่อมสามารถจัดปัญหาอุปสรรคได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมที่สุด

๓. เป็นการไล่ความงี่เงา และตัดความเห็นแก่ตัว เพราะในขณะที่กำลังสวดมนต์นั้น ความเบื่อหน่าย ง่วงนอน และเกียจคร้านจะหายไป กลับมีจิตใจแจ่มชื่นสีกเหมือนอย่างน่าประหลาด นอกจากนี้ก็เป็นการตัดความเห็นแก่ตัวออกไปอีกด้วย เพราะในขณะที่เราสวดมนต์ อารมณ์จะจดจ่ออยู่ที่บทสวดมนต์ ไม่ทำให้คิดไปในเรื่องอื่นที่เป็นเหตุให้เกิดความฟุ้งซ่าน และเป็นการกำจัดความโลภ โกรธ หลง ออกไปจากใจ

๔. จิตสงบเป็นสมาธิ ในขณะที่สวดมนต์ ผู้สวดต้องสำรวมใจให้แน่วแน่ ไม่หวั่นไหวคลอนแคลน มีใจจดจ่ออยู่กับบทสวดมนต์ ระมัดระวังอย่าให้สวดผิดอักขระ ขณะที่สวดอยู่จิตย่อมเป็นสมาธิแล้วย่อมเกิดความสงบเยือกเย็น ทำให้มีพลังในการคิดสร้างสรรค์ในสิ่งต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น

๕. ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า กล่าวคือ ในขณะที่เรากำลังสวดมนต์อยู่นั้น เราข่มขืนผู้ถึงพร้อมด้วยศีล สมาธิ ปัญญา มีกาย วาจา เป็นปกติ (ศีล) มีใจที่แน่วแน่นิ่งสงบ (สมาธิ) และมีความรู้ระลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้า (ปัญญา) ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วยการปฏิบัติบูชาคือการสวดมนต์^๕

ดังนั้นการสวดมนต์จึงเป็นการทำเพื่อความเจริญแก่ตน ทั้งในด้านสติปัญญาและพัฒนาคิดใจให้งดงาม สัมผัสศรัทธาให้ยึดมั่น และน้อมไปในการทำดี การสวดมนต์นั้นถ้าเพียงแต่สวดคิดพิจารณาไม่นำไปประพฤติปฏิบัติก็จะได้ผลไม่เต็มที่ เพราะฉะนั้นในฐานะ

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

ที่เป็นชาวพุทธ เมื่อเราสวดมนต์ก็กราบพระพุทธเจ้าแล้วต้องให้รู้ถึง พระธรรมด้วย กล่าวคือ ต้องพยายามทำการศึกษาหัวใจของบทสวดมนต์แต่ละบทด้วย และเมื่อรู้แล้วก็ให้นำธรรมะนั้นไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้ถูกต้องและที่สำคัญที่สุด หากผู้สวดสวดด้วยจิตที่เป็นสมาธิ จนดื่มด่ำในรสแห่งพระธรรมอย่างลึกซึ้งแล้ว ย่อมบรรลุถึงเป้าหมายอันสูงสุดคือ ความพ้นทุกข์ได้ ดังมีข้อความปรากฏ ในวิมุตตายนสูตร^๖ว่า บางคนหมั่นสวดมนต์หรือสาธยายข้อธรรมที่ได้เรียนมา และขณะที่สวดมนต์ด้วยจิตที่เป็นสมาธินั้น เขาน้อมข้อธรรมมาปฏิบัติ จนบรรลุถึงความพ้นทุกข์ได้

จะเห็นว่าวัฒนธรรมของการสวดมนต์นั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของพระสงฆ์และชาวพุทธโดยทั่วไปทั้งในแง่ของการรักษาพระธรรมคำสอนและการหวังพึ่งอานุภาพของการสวดสาธยายนั้น

สำหรับบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชรนั้นถือว่าเป็นบทสวดมนต์ที่ได้รับความนิยมมากในสังคมไทย เพราะเนื้อหาของบทสวดมนต์ดังกล่าวแสดงถึงการอัญเชิญพระพุทธเจ้าผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ๒๘ พระองค์ มีพระพุทธเจ้าพระนามว่า ตณ्हังกรเป็นต้น พระอสิตมหาสาวก ๘๐ รูปผู้มีคุณวิเศษแตกต่างกันไป และอัญเชิญพระสูตรต่างๆ ที่ถือว่าเป็นพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ และมีอานุภาพให้คุณในด้านต่างๆ มาสถิตที่เส้นผม ศีรษะ กลางกระหม่อมและทุกส่วนในร่างกายของผู้ภาวนา เพื่อให้อานุภาพแห่งพระพุทธเจ้า พระสาวก และพระสูตรนั้น ช่วยเป็นเกราะคุ้มกันภัยอันตรายต่าง ๆ มิให้เข้าทำร้ายได้^๗

บทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชรนี้เป็นคาถาที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่นในแง่ของการเผยแผ่ศาสนาและการศึกษามีการนำเอาบทสวดมนต์ ไปแต่งเป็นภาษาไทยให้นักเรียนท่องบ่นกันเป็นประจำ เป็นประเพณี ในด้านการเมืองมีการนำเอาบทสวดมนต์หรือในด้านวรรณคดีที่มีผู้นำเอาบริบททางด้านข้อคิดเห็นทางวิชาการที่ปรากฏในบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชร ไปอธิบายในภาษาเชิงวรรณคดีเพื่อให้คิดสอนใจแก่ประชาชนผู้อ่าน เป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่า ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชรนี้ บางเรื่องยังมีปัญหาที่จะต้องนำมาศึกษา เช่น ประเด็นเรื่องหลักธรรมที่ปรากฏในบทสวดมนต์

^๖ ๒. ๒๒/๒๖/๒๒, ๒๒. ๒๒/๒๖/๒๒.

^๗ ๒. ๒๒/๒๖/๒๒, ๒๒. ๒๒/๒๖/๒๒.

ประเด็นเรื่องที่มาจากเรื่องที่น่าสนใจเป็นคาถา ประเด็นวิธีสอน ประเด็นเรื่อง พระพุทธเจ้าผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ๒๘ พระองค์ มีพระพุทธเจ้าพระนามว่า ตณ्हังกรเป็นต้น พระอสีติมหาสาวก ๘๐ รูป รวมทั้งพระสูตรต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นพระพุทธรูปมรดกอันศักดิ์สิทธิ์ ประเด็นเรื่องเนื้อหาสาระละเอียด พร้อมทั้งความเป็นมาเชิงประวัติศาสตร์ยังมีความสับสนและไม่ชัดเจนจำเป็นที่จะต้องมีการนำมาศึกษาให้ละเอียด ผู้วิจัยเชื่อว่า จะสามารถค้นพบองค์ความรู้ในเชิงวิชาการอันจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเป็นมาของบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชร
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเนื้อเรื่องและหลักธรรมที่ปรากฏในบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชร
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าและอิทธิพลของบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชรที่มีต่อสังคมไทย

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ประวัติ ที่มาของพระคาถาชินบัญชรที่นิยมสวดกันอยู่ทั่วไปในสังคมปัจจุบันจากหนังสือประวัติสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ประวัติพระคาถาชินบัญชร หนังสือพระปริตรธรรม ชีวิตประวัติพระอรหันต์ และข้อมูลจากการวิเคราะห์ของนักวิชาการพระพุทธศาสนาจากวารสารศิลปวัฒนธรรมและวารสารต่างๆที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

โดยการศึกษาวิเคราะห์หรือสืบค้นข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องสวดบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชรเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อทราบถึงอันติสงฆ์และผลของการสวดมนต์พระคาถาชินบัญชรต่อทักษะการดำเนินชีวิตประจำวันช่วงก่อนสวดและหลังสวด

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ บทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชรมีประวัติความเป็นมาอย่างไร

๑.๔.๒ มีหลักธรรมและพระอริยสาวกใดที่ปรากฏในบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชร

๑.๔.๓ บทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชรมีอิทธิพลและคุณค่าต่อสังคมไทยอย่างไร

๑.๕ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ บทสวดมนต์ หมายถึง คาถาหรือบทร้อยกรองภาษาบาลีที่พระสงฆ์แต่งขึ้นแล้วพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไปใช้สวดหรือท่องบ่นสาธยายกันตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

๑.๕.๒ การสวดมนต์ คือการภาวนาที่ทำให้จิตใจสงบ มีความสำคัญในการช่วยขัดเกลาจิตวิญญาณให้บริสุทธิ์

๑.๕.๓ ชินบัญชร หมายถึง กรง เกราะของพระพุทธเจ้า เกราะที่พระพุทธองค์ใช้ป้องกันพระองค์หรือพุทธบริษัทนั้นไม่ให้ข้ออธิปาฎิหาริย์แต่คือคุณงามความดี เพราะทุกครั้งที่ทรงเผชิญกับสรรพอันตรายต่างๆหรือแม้กระทั่งความเจ็บป่วย ก็ระลึกถึงพระธรรมคือความดี

๑.๕.๔ สูตร หมายถึง บทสวดหนึ่งๆหรือคำสอนบทหนึ่งๆของพระพุทธเจ้าที่ตรัสไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกส่วนพระสูตรต้นตปิฎก เช่น รัตนสูตร เป็นต้น

๑.๕.๕ ปริตร เป็นคำเรียกมนต์คาถาบทหนึ่งๆ มีความหมายว่า ด้นทวน

๑.๕.๖ คุณค่า หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ซึ่งคุณค่านั้นแบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ (คุณค่าภายนอก) ได้แก่สิ่งที่ยอมรับกันว่าเป็นสาระภายนอก เช่น เงินตรา ทรัพย์สิน เป็นต้น (คุณค่าภายใน) หมายถึง คุณค่าที่เกิดจากการยอมรับว่ามีข้อเท็จจริงอยู่ในวัตถุนั้น ๆ

๑.๕.๗ อิทธิพล หมายถึง สิ่งที่เกิดจากอำนาจบังคับกับอีกสิ่งหนึ่งไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม

๑.๕.๘ อริยะ หมายถึง คำที่ใช้เรียกบุคคลผู้บรรลุนิพพานพิเศษ มีโสดาปัตติผลมรรค เช่น พระอริยะ หรือ พระอริยบุคคล

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก. งานวิจัย

๑.๖.๑ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี^๕ ทรงพระราชวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ทศบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” กล่าวถึง ความหมายของบารมีในแต่ละยุค ตั้งแต่ความหมายแรกที่ปรากฏในพระสูตรต้นตปิฎก จนถึงความหมายที่ปรากฏในคัมภีร์ที่รจนาในประเทศไทย และความคิดที่เปลี่ยนไปในแต่ละยุค แต่ละสมัยนั้นมีผลอย่างไรต่อความคิดเรื่องการบำเพ็ญธรรมเพื่อพุทธภูมิ และการประพฤติปฏิบัติธรรมโดยทั่วไปของพุทธศาสนิกชนฝ่ายเถรวาทและวัฒนธรรมของไทย

๑.๖.๒ พระมหาชลธิช จันทรหอม^๖ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล” โดยมีเนื้อหาบางส่วนที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับกำเนิดและพัฒนาการรูปแบบของการสวดมนต์ในสมัยพุทธกาลและในสมัยปัจจุบัน

๑.๖.๓ ญัตติรัตน์ ผาธา^๗ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์บทสวดมนต์พุทธอัฐชยมงคลคาถา (คาถาพาหุง)” กล่าวถึงวัฒนธรรมของการสวดมนต์ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของพระสงฆ์และชาวพุทธโดยทั่วไปทั้งในแง่ของการรักษาพระธรรมคำสอนและการหวังพึ่งอานุภาพของการสวดสาธยาย บทสวดมนต์เป็นคาถาที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทยทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น ในแง่ของการเผยแผ่ศาสนาและการศึกษามีการนำเอาบทสวดมนต์ไปแต่งเป็นภาษาไทยให้นักเรียนท่องบ่นกันเป็นประจำ ในด้านการเมืองมีการนำเอาบทสวดมนต์ ไปใช้เป็นบทปลุกใจสำหรับทหารที่จะออกรบในสมัยรัชกาลที่ ๖ หรือในด้านการวรรณคดีที่มีผู้นำเอาบริบททางด้านข้อคิดเห็นทางวิชาการที่ปรากฏในบทสวดมนต์ ไปอธิบายในภาษาเชิงวรรณคดีเพื่อให้คิดสอนใจแก่ประชาชน เป็นต้น

^๕สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “ทศบารมีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์), ๒๕๒๔, หน้า ๒๕.

^๖พระมหาชลธิช จันทรหอม, “การศึกษาวิเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๓, หน้า ๔๕.

^๗ญัตติรัตน์ ผาธา, “ศึกษาวิเคราะห์บทสวดมนต์พุทธอัฐชยมงคลคาถา (คาถาพาหุง) ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๕, หน้า ๑๕.

๑.๖.๔ พระมหาสมปัติ ญาณสมฺปนฺโน(ภาติธง)^{๑๑} ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “พระพุทธศาสนาในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น(สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๓) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม” ได้กล่าวถึงบทสวดต่างๆที่พระสงฆ์ใช้สวดกันอยู่ในปัจจุบันว่าน่าจะมีอิทธิพลสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๒ ด้วยเหตุนั้นบทสวดที่พระสงฆ์ในปัจจุบันสวดกัน กล่าวโดยสรุป มีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ การสวดมนต์แปล คือเน้นให้ผู้ฟังเข้าใจในบทสวดนั้นๆ และอีกอย่างคือการสวดเพื่อความไพเราะ เช่น มีการสวดในทำนองต่างๆแตกต่างกันไปในแต่ละภาค บทสวดเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็คัดมาจากพระไตรปิฎกนั่นเอง

ข. หนังสือ

๑.๖.๕ สุชีพ ปุญญานุภาพ กล่าวถึงการสวดมนต์ จากหนังสือ “ความรู้เรื่องบทสวดมนต์” ว่า มนต์หรือบทสวดมนต์เป็นบทแสดงหลักธรรมคำสั่งสอน หรืออุดมคติต่างๆ เพื่อให้สามารถทบทวนจดจำ หรือเป็นคติเตือนใจ สอนใจ สามารถดูแลตัวเองให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร แต่ถ้าใครจะมุ่งไปในทางให้ขลังหรือศักดิ์สิทธิ์เพราะเหตุที่ทำให้จิตเป็นสมาธิในขณะที่สวดเองหรือฟังสวดก็ไม่ห้ามคิดเช่นนั้นเพราะมีความเป็นไปได้ เพราะอำนาจของจิตที่สงบ อาจทำให้เกิดผลดีต่างๆอย่างน่าอัศจรรย์ เพียงแต่ล้อมกรอบไว้มิให้ใช้อำนาจจิตไปในทางไม่ชอบไม่ควรเป็นเดียดขาด การล้อมกรอบเช่นนั้นก็มีเหตุผล เพราะเป็นการช่วยป้องกันมิให้ผู้ใช้อำนาจจิตไปในทางผิดนั้นต้องประสบผลร้ายเพราะความผิดพลาดของตนเอง^{๑๒}

๑.๖.๖ เสฐียรพงษ์ วรรณปก กล่าวถึงการสวดมนต์ จากหนังสือ “สามมนต์คาลาศักดิ์สิทธิ์สำหรับครอบครัวยุคใหม่” ว่า การสวดมนต์ทำให้เกื้อกูลต่อสุขภาพร่างกายและเป็น

^{๑๑}พระมหาสมปัติ ญาณสมฺปนฺโน (ภาติธง), “พระพุทธศาสนาในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น(สมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๓) ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๗, หน้า ๔๘.

^{๑๒}สุชีพ ปุญญานุภาพ, ความรู้เรื่องบทสวดมนต์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

การสร้างสมาธิอย่างดี เมื่อจิตเป็นสมาธิจะทำงานอะไรก็ย่อมทำได้ดีมีประสิทธิภาพ พลังแห่งความดีงามจากการสวดมนต์ทุกวันคงอยู่ที่ตัวเราไม่เลือนหายไปไหน^{๙๙}

๑.๖.๗ พระคันธसारภิงค์ กล่าวถึงการสวดมนต์ จากหนังสือ “พระปริตรธรรม”ว่า การสวดมนต์เป็นประเพณีที่สืบเนื่องกันมาช้านานของชาวพุทธในหลายประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรำลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยและเจริญเมตตา จัดได้ว่าเป็นพื้นฐานของการเจริญวิปัสสนาอันเป็นแก่นสารของพระพุทธศาสนา ดังคำพังเพยว่า สวดมนต์เป็นยาทา ภาวนาเป็นยากิน^{๑๐๐}

๑.๖.๘ ทวี อุดมสวนังกูร กล่าวถึงการสวดมนต์จากหนังสือ “พุทธฤทธิ์ พิชิตภัย” ว่า การสวดพระพุทธรูปมนต์ คือการกล่าวคำศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธเจ้า เป็นการฝึกหัดร่างกาย และจิตใจให้สำรวมแนบแน่นอยู่กับพระรัตนตรัย ถือเป็นกิจวัตรที่ชาวพุทธทุกระดับชั้นต้องปฏิบัติเป็นประจำ จึงนับว่าเป็นวิถีชีวิตที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์สำหรับผู้ที่น่าเชื่อถือพระพุทธศาสนา^{๑๐๑}

๑.๖.๙ วิชาน ฐานะวุฑฒ์ กล่าวถึงการสวดมนต์จากหนังสือ “เพราะอะไรถึงควรสวดมนต์” ว่า การสวดมนต์เป็นพิธีกรรมในมิติที่ได้เชื่อมโยงกับอดีต ปัจจุบัน อนาคตเข้าด้วยกัน ได้เชื่อมโยงปัจเจกภาพเข้ากับสมุหภาพ เมื่อข้อจำกัดของปัจเจกภาพได้รับการหนุนเสริม พลังจากมวลมนุษยชาติทั้งที่ดำรงอยู่ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ได้เชื่อมโยงจิตสำนึกเข้ากับจิตไร้สำนึกเชื่อมโยงปัญญาญาณทั้งสามได้แก่ เจตจำนง ความรู้สึก และความคิดเข้าด้วยกัน พลังอันยิ่งใหญ่จึงได้เกิดขึ้น^{๑๐๒}

๑.๖.๑๐ พระราชปฏิภาณมุนี กล่าวถึงอานิสงส์ของการสวดมนต์ จากหนังสือ “เสกมนต์ใส่ใจ สร้างกำไรให้ชีวิต”ว่า การไหว้พระสวดมนต์เป็นวิธีปฏิบัติเบื้องต้นอย่างหนึ่งในการทำใจให้มีฤทธิ์ ถ้าตั้งใจทำอย่างสม่ำเสมอ และทำถูกวิธีคงไม่นานนักจะประจักษ์ผลจน

^{๙๙}เสฐียรพงษ์ วรรณปก, สามมนต์คำภาสศักดิ์สิทธิ์สำหรับครอบครัวยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^{๑๐๐}พระคันธसारภิงค์, พระปริตรธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, ๒๕๕๑), หน้า ๖.

^{๑๐๑}ทวี อุดมสวนังกูร, พุทธฤทธิ์ พิชิตภัย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เสียงเสียง, ๒๕๕๐), หน้า ๖.

^{๑๐๒}วิชาน ฐานะวุฑฒ์, เพราะอะไรถึงควรสวดมนต์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๘), หน้า ๑๕-๑๖.

เห็นเป็นอัครรย์คุณธรรมน้อยใหญ่ที่คนทั่วไปปรารถนา เช่น ความหนักแน่น ความสุขุม เข้มแข็ง ความเมตตา กรุณา และความเฉลียวฉลาด เหล่านี้ก็จะเกิดขึ้นมาอย่างน่าอัศจรรย์^{๑๗}

๑.๖.๑๑ **ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร** กล่าวถึงพระคาถาชินบัญชรในหนังสือ “ปริศนาธรรมสมเด็จพระโต” ว่า เมื่อพิจารณาพระคาถาชินบัญชรโดยละเอียดแล้ว จะเห็นว่าได้อัญเชิญ พระพุทธเจ้า พระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย พระปริตรและพระสูตรทั้งปวงให้มาสถิตคุ้มครองอยู่ทั่วสภณารายของผู้เจริญภาวนา พระคาถานี้จะมีรายละเอียดให้มีชัยชนะในทุกที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ^{๑๘}

๑.๖.๑๒ **ณัฐนันท์ คชเสนีย์** กล่าวถึงอานิสงส์ของพระคาถาชินบัญชรในหนังสือ “ทางธรรม” ว่า ผู้ใดสวดพระคาถาชินบัญชรอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอ จะเกิดความเป็นสิริมงคลสมบุญพูนผล มีคุณานุภาพตามแต่จะปรารถนา^{๑๙}

๑.๖.๑๓ **ปรีชา เอี่ยมธรรม** กล่าวถึงอานิสงส์ของพระคาถาชินบัญชรในหนังสือ “ประวัติสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)” ว่า พระคาถาชินบัญชรนี้ เป็นคาถาที่เจ้าประคุณสมเด็จพระคันพบในคัมภีร์โบราณได้ดัดแปลงแต่งเติมให้ดีขึ้นเป็นเอกลักษณ์พิเศษ ได้น้อมถ้อยกระตองความสมบุญ แปลออกมาแล้วมีแต่สิริมงคลแก่ผู้สวดภาวนาทุกประการ^{๒๐}

๑.๖.๑๔ **พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)** ได้อธิบายเกี่ยวกับอานุภาพพระปริตรไว้โดยละเอียดเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ วิธีการนำเอาพระปริตรไปใช้เพื่อให้เกิดอานุภาพ โดยได้พยายามที่จะนำเสนอว่าเหตุใดพระพุทธศาสนาจึงยอมรับในเรื่องการสวดมนต์หรือเห็นว่าการสวดมนต์นั้นมีประโยชน์อย่างไร ซึ่งถือว่าเป็นกรอบแนวคิดที่ให้สาระในเรื่องของพระปริตรหรือกรอบในการนำเอาบทสวดมนต์ไปใช้^{๒๑}

^{๑๗} พระราชปฏิญาณมุนี, **เสกมนต์ไสย สร้างกำไรให้ชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลียงเชียง, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘.

^{๑๘} ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร, **ปริศนาธรรมสมเด็จพระโต**, (กรุงเทพฯ มหานคร: โรงพิมพ์บ้านลานธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓.

^{๑๙} ณัฐนันท์ คชเสนีย์, **ทางธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามลดา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๗.

^{๒๐} ปรีชา เอี่ยมธรรม, **ประวัติสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสตาร์ปรีน จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๓.

^{๒๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **อานุภาพพระปริตร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

ผู้วิจัยเห็นว่า ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชร บางเรื่องยังมีปัญหาที่จะต้องนำมาศึกษา เช่น ประเด็นเรื่องหลักธรรมที่ปรากฏในบทสวดมนต์ ประเด็นเรื่องที่มาของเรื่องที่ประพันธ์เป็นคาถา ประเด็นวิธีสอน ประเด็นเรื่องเนื้อหา รายละเอียด พร้อมทั้งความเป็นมาเชิงประวัติศาสตร์ยังมีความสับสนและไม่ชัดเจนเท่าที่ควร จำเป็นที่จะต้องมีการนำมาศึกษาให้ละเอียด และหากนำประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้มาศึกษา ผู้วิจัยเชื่อว่า จะสามารถค้นพบองค์ความรู้ในเชิงวิชาการอันจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้าต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ๒. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

- ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หนังสือสวดมนต์พระคาถาชินบัญชร
- ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี หนังสือสวดมนต์พระคาถาชินบัญชร หนังสือตำรา ตลอดจนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร

๑.๗.๓ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

- ๑.๘.๑ ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชร
- ๑.๘.๒ ทำให้ทราบถึงเนื้อเรื่องและหลักธรรมที่ปรากฏในบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชร
- ๑.๘.๓ ทำให้ทราบถึงคุณค่าและอิทธิพลของบทสวดมนต์พระคาถาชินบัญชรที่มีต่อสังคมไทย